

ZIPPYS VENNER OG PASSPORT

Livsmestring i skolen

Barn og unge tilbringer en stor del av livet på skolen. Det er i dag større erkjennelse og mer dokumentert forskning på betydningen av den psykososiale siden av læringsmiljøet. Folkehelse og livsmestring er også ett av de nye tverrfaglige temaene som er kommet inn i læreplanen. Lærers relasjon til elevene og elevenes opplevelse av tilhørighet, delaktighet, mestring og kompetanse er viktige faktorer for trivsel og læring. Voksne for Barn har hatt ansvar for implementering, spredning og utvikling av Zippys venner i Norge siden 2004. Passport, det nye programmet for 5.–6. trinn, ble prøvd ut i Norge for første gang skoleåret 2018/2019. Programmene er universelt helsefremmende og forebyggende. Målsettingen i programmene er at barn skal lære livsmestring gjennom å mestre dagliglivets utfordringer, identifisere og snakke om følelser og støtte andre. Barna deltar og medvirker gjennom dialogiske prosesser. Dette stiller krav til lærers relasjonskompetanse gjennom anerkjennende kommunikasjon.

For å starte med programmene kreves sertifisering gjennom to dagers workshop.

TEMAENE I ZIPPYS VENNER 1.-4. TRINN:

- > Følelser
- > Kommunikasjon
- > Vennskap
- > Konflikthåndtering
- > Forandringer i livet
- > Mestring

TEMAENE I PASSPORT 5.-6. TRINN

- > Følelser
- > Relasjoner
- > Vanskelige situasjoner
- > Rettferdighet, rett og urett
- > Tap og forandring

EVIDENSBASERT

Effektstudien fra Norge (Holen, 2012) viser at Zippys venner gir **økt mestring, bedre klassemiljø, bedre faglig fungering og reduksjon av mobbing**. Det er en forutsetning at programmet gjennomføres i sin helhet.

Effektvaluering av Passport i Canada viser at elevene utvikler flere mestringsstrategier, får økt følelsesbevissthet og får bedre klassemiljø. Lærere rapporterte om økt kompetanse på klasseledelse og egne mestringsstrategier (Mishara & Dufour, 2014).

FOR HELE BARNETRINNET

Zippys venner består av grunnprogrammet for 1.–2.trinn på 24 timer og videreføringen for 3.–4. trinn på inntil 18 timer per skoleår. Videreføringen bygger på de samme prinsipper og metoder som grunnprogrammet, og forsterker det elevene har lært.

Passport for 5.–6. trinn bygger på samme teorigrunnlag som Zippys venner og har lik pedagogisk oppbygning. Det er en god fortsettelse for elever som har jobbet med Zippys venner, men det er ingen forutsetning. Programmene kan brukes separat.

FORELDRESAMARBEID

Foreldrekomponenten i programmene inneholder veiledning og tips til lærer om dialogen med foreldre knyttet til tematikken i modulene. *PowerPoint-presentasjon* og *mal til foreldremøte* samt *brosjyre* er en del av materialet. *Informasjonbrev til foreldre* samt hjemmeoppgaver er integrert i programmene for å involvere foreldrene.

INKLUDERING OG TILPASSET OPPLÆRING

I norsk skole har alle elever rett til tilpasset opplæring. Inkludering er viktig i helsefremmende arbeid og for et godt psykososialt miljø. Zippys venner har også materiale for tilrettelegging av undervisningen overfor enkeltelever eller grupper av elever som har behov for tilpassing. Heftet *Supplerende aktiviteter* for tilpasset opplæring benyttes som et supplement på 1. og 2. trinn.

FORANKRING OG TVERRFAGLIG SAMARBEID

God forankring i ledelsen på skolenivå er avgjørende for at implementering av Zippys venner og/eller Passport skal bli vellykket over tid. Skolens leder er ansvarlig for at programmene forankres i skolens planer og for å involvere skolehelsetjenesten i arbeidet.

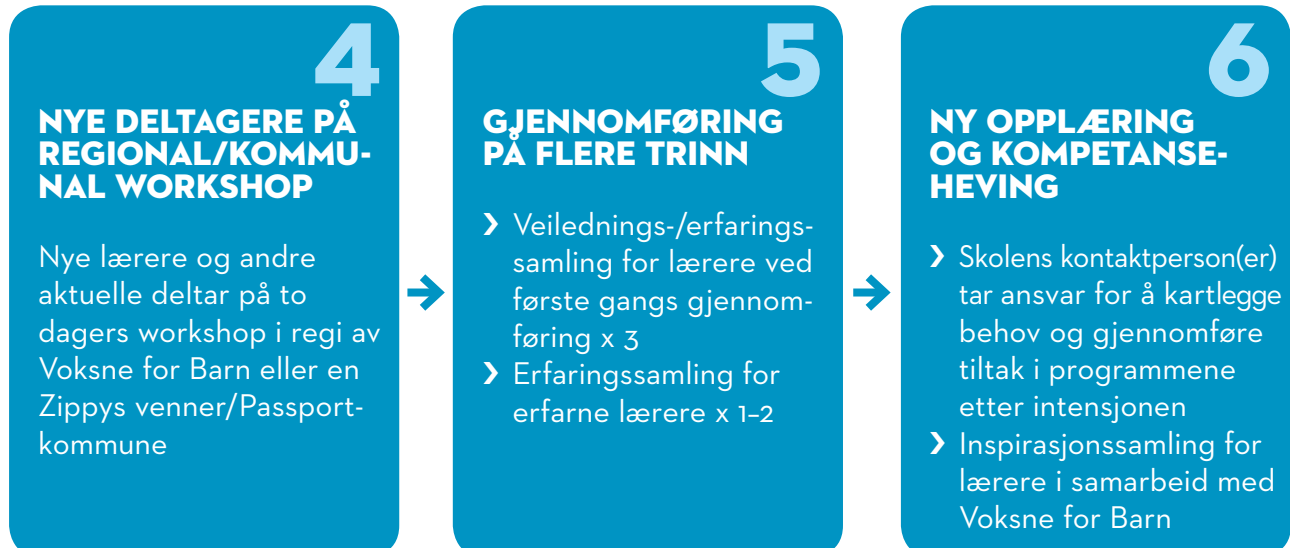
IMPLEMENTERINGSMODELL FOR SKOLEN

Skoler er organisert ulikt og handlingsrommet er forskjellig. Modellen som er utarbeidet for organisering av Zippys venner og Passport har kriterier som er viktige for at programmene skal forankres på en god måte. En-to kontaktpersoner skal ha det overordnede ansvaret for å koordinere hhv Zippys venner- og Passport-arbeidet på skolen. Det er også mulig å inngå samarbeid med andre skoler (se vedlegg 3 – «Samarbeid på tvers av skoler»). Når skoler skriver avtale, kartlegges hva som er på plass og hva skolene trenger å forsterke/gjøre noe med. Målet er at etter en fireårsperiode vil Zippys venner og/eller Passport være etablerte tiltak på 1.-6. trinn med ansvarlige ressurspersoner på skolenivå.

1. ÅR

2. ÅR

1. BESLUTNINGSPROSESS – AVTALE MED VOKSNE FOR BARN

Skoler som vil benytte Zippys venner og/eller Passport må inngå gjensidig forpliktende samarbeid med Voksne for Barn. Det er vesentlig at skolen bruker tid på å avklare hvilke tiltak de trenger med tanke på psykisk helse og psykososialt læringsmiljø i skolen. Programmene forankres i skolens planer. **Det etableres et tverrfaglig Zippys venner og Passport ressursteam på skolenivå bestående av en fra skolehelsetjenesten (f.eks. helse-sykepleier), skolens ledelse og en-to lærere. Om mulig kan også PP-tjenesten være representert. Det kan være aktuelt for enkelte skoler å ha med ansatte som møter elevene på tvers av tilbud og undervisning som f.eks. miljøterapeut og/eller SFO-leder. Skolen må velge en-to kontaktpersoner som kan koordinere arbeidet.** Dette bør være sosiallærer, PP-rådgiver eller andre som har jevnlig kontakt med skolens ledelse.

2. OPPLÆRING OG GJENNOMFØRING

Voksne for Barn arrangerer opplæring og sertifisering gjennom to dagers workshop for 1.–6. trinns lærere, PP-rådgivere, helsesykepleiere og deltagere i det tverrfaglige ressursteamet som skal følge opp arbeidet i klassen og på skolen. Deler av opplæringen er felles for alle, og noe programspesifikt etter hvilket program en skal gjennomføre (Zippys venner eller Passport). Programmene gjennomføres av kontaktlærerne. Kontaktpersonen(e) ved skolen har ansvar for at veilednings-/erfaringssamlinger gjennomføres minimum tre ganger i løpet av det første året for lærere som jobber med programmene for første gang. Helsesykepleier og deltagere i ressursteamet skal delta på disse samlingene.

3. KOORDINERING AV VIDERE OPPLÆRING OG VEILEDNING

Skolens kontaktperson(er) har ansvar for å kartlegge behovet for sertifisering av flere kontaktlærere samt å holde seg orientert om hvor aktuelle lærere kan delta på workshop.

4. DELTAGELSE PÅ NY REGIONAL/ KOMMUNAL WORKSHOP

Lærere på 1.–6. trinn som ikke er sertifisert deltar på workshop. Voksne for barn arrangerer workshops i nye regioner/kommuner i løpet av et år. I tillegg holder flere kommuner egne workshops der de åpner opp for skoler fra andre kommuner. Skolens kontaktperson(er) er ansvarlig for å finne det mest egnede stedet for sertifisering av sine ansatte og sørge for å frigjøre de aktuelle til to dagers workshop.

5. GJENNOMFØRES PÅ FLERE TRINN

Zippys venner starter på 1. (2.) trinn og følger elevene til og med 4. trinn. Passport starter på 5. trinn og følger elevene til og med 6. trinn. Lærere som gjennomfører programmene for første gang skal ha tre veilednings-/erfaringssamlinger à cirka to timer under gjennomføring. Lærere som er på annen gangs gjennomføring eller som skal fortsette med klassen på 3.–4. trinn/6. trinn, skal ha én veilednings-/erfaringssamling i semesteret. Kontaktpersonen(e) ved skolen har ansvar for å organisere og gjennomføre veilednings-/erfaringssamlinger.

6. NY OPPLÆRING OG KOMPETANSEHEVING

Skolens ressursteam skal kartlegge behov for og sørge for at alle 1.–6. trinns lærere sertifiseres gjennom workshops, sørge for at det etableres en systematikk for veilednings-/erfaringssamlinger og vurdere andre kompetansehevende tiltak etter behov. Dette kan f.eks. være å gjennomføre fagdager for hele personalet (SFO, assistenter o.l.), ha en samling for å forberede Zippys venner og Passport på de ulike trinnene, felles foreldremøte o.l. Det er også mulig å spørre etter veiledning- og inspirasjonssamlinger i regi av Voksne for Barn. Slike samlinger skal bidra med erfaringsdeling og faglig påfyll rundt ulike temaer for lærere som har jobbet med programmene en stund. Skolen vil kunne få tilbud om deltagelse på eventuelle samlinger som arrangeres i nærliggende kommuner og/eller i samarbeid med andre skoler som jobber med programmene.

ØKONOMI OG ANSVAR FOR OPPLÆRING

Zippys venner og Passport mottar støtte fra Helsedirektoratets tilskuddsordninger. Dette medfører at store deler av opplæringen og materiell til gjennomføring er subsidiert forutsatt tildeling av eksterne midler. Rammen for subsidiseringen vil avgjøres årlig.

Det forventes at skoler som inngår avtale tar ansvar for økonomiske og ressursmessige forhold utover dette. Dette innebærer f.eks. eventuell avsatt tid og kompensasjon for nødvendig arbeid som utføres av kontaktperson(er) og ressursteamet ved skolen og som ikke inngår som naturlige arbeidsoppgaver i deres stilling. Vikarutgifter i forbindelse med opplæring og veiledning osv. er eksempler på dette.

Om geografiske hensyn tilsier at skoler ikke kan sende nye lærere på to dagers opplæring i nærheten må de ta ansvar for å gjøre en avtale med kommuner som gjennomfører egen opplæring. Det forventes at skoler avklarer eventuelle økonomiske forhold med aktuell kommune.

Hvis du ønsker å lese mer om programmene, besøk våre nettsider: vfb.no/produkter-og-tjenester

OPPLÆRING:

Regional/kommunal opplæring/sertifisering (to dagers workshop) – opplæring kostnadsfri.

Kommunal workshop – kostnadsfri opplæring. Skoler må ha dialog med arrangør om **eventuell** kostnad til lokaler og bevertning.

Inspirasjonssamlinger – kostnadsfritt arrangement, skolene må ha dialog med arrangør om eventuell kostnad til lokaler og bevertning.

MATERIELL:

Noe materiell er kostnadsfritt.

Noe materiell er subsidiert.

Ved bestilling av materiell utover det som deles ut på regionale workshops må mottaker betale porto.

VEDLEGG 1 - ROLLER OG ANSVAR

SKOLENIVÅ

LEDELSE PÅ DEN ENKELTE SKOLE

Skoleledere har en viktig rolle i å fastholde målsetting og holde fokus på felles pedagogisk praksis. En fra skolens ledelse må delta på to dagers workshop for å få god innsikt i programmet. Ved å etterspørre erfaringer og være pådriver for at god praksis synliggjøres, kan de bidra til å forankre arbeidet med programmene på skolen.

Viktige oppgaver for skoleledelse er:

- Innlemme Zippys venner og Passport i skolens planer/satsningsområde for et godt psykososialt miljø.
- Sette av tid og ressurser til å sertifisere lærerne (to dager).
- Tilrettelegge slik at sertifiserte lærerne får delta på erfaringsamling/veiledning minimum tre ganger á ca to timer i løpet av gjennomføringen.
- Fastsette tid til gjennomføring av programmene ukentlig.
- Fastsette bundet team-/møtetid til å drøfte gjennomføringen minimum to ganger i semesteret.
- Tilrettelegge for deltagelse fra helsesykepleier.
- «Oppnevne» en-to Zippys venner- og Passport-kontaktpersoner på skolen som sørger for at nye lærere får opplæring, setter av tid til intern samarbeid og har oversikt over status.
- Sørge for at det informeres om Zippys venner og Passport på FAU møter.
- Synliggjøre at skolen er en Zippys venner- og Passport-skole ved å ha logoene på skolens nettside.

SKOLENS KONTAKTPERSON(ER)

Dette er fortrinnsvis ansatte i skolens administrasjon og som har kjennskap til programmene. Zippys venner- og Passport-kontaktpersonenes primære ansvar er å ha oversikt over sertifiserte lærere og kartlegge behov for videre opplæring samt å være støtte for aktuelle lærere (se flytskjema for implementering). Kontaktpersonen(e) skal også formidle informasjon fra Voksne for Barn til alle som jobber med Zippys venner og Passport på skolen og ha ansvar for å svare på henvendelser fra Voksne for Barn.

KONTAKTLÆRER 1.-6. TRINN

Kontaktlæreres holdning og jobb i klassene er avgjørende for at programmet skal få god effekt. Lærerne har også direkte kontakt med foreldre og kan påvirke god foreldreinvolvering/samarbeid med hjemmet. Kontaktlærere må sertifiseres på to dagers workshop før de gjennomfører Zippys venner eller Passport for første gang i egen klasse. De skal også delta på erfaringsamling/veiledning etter oppsatt plan minimum tre ganger (á cirka to timer) i løpet av det første året (se også Zippys venner 3.-4. trinn side 6).

PRINSIPPER I ZIPPYS VENNER OG PASSPORT

- › Hele programmet gjennomføres kronologisk og systematisk
- › Barna deltar og involveres
- › Lærer lytter aktivt og benytter anerkjennende kommunikasjon
- › Læring overføres til hverdags-situasjoner

Viktige oppgaver for kontaktlærerne er:

- Gjennomføre alle timene Zippys venner (1.-4. trinn) og/eller Passport (5.-6. trinn) i sine klasser.
- Bidra til at programprinsippene overføres til hverdags-situasjoner på skolen slik at elevene får øve i ulike, autentiske situasjoner.
- Avtale med helsesykepleier hvilke timer hun skal være tilstede (må planlegges i god tid).
- Følge opp foreldrearbeidet i programmet.
- Bidra med egne erfaringer og refleksjoner i erfarings-samlinger med andre lærere.

SKOLENS HELSESYKEPLEIER

Helsesykepleiere har viktig helsefaglig kompetanse som er relevant i en lærings- og utviklingssammenheng. De skal fungere som en støtte for lærer og kan bidra med sin kompetanse i direkte møte med elevgruppa eller enkelt-elever. De skal delta på todagers workshop sammen med lærere og ha oversikt over progresjon og gjennomføring av programmet i de ulike klassene. Helsesykepleier bør delta på foreldremøter når det informeres om Zippys venner eller Passport.

Viktige oppgaver for helsesykepleier er:

- Deltagelse i timene etter avtale med kontaktlærer (må planlegges i god tid).
- Deltagelse på erfaringsamling/veiledning minimum tre ganger (á to timer) i året.

Kan ta ansvar for fastsettelse, innkalling og ledelse av erfaringsamlingene/veiledning dersom ikke PPT eller annen veileder har mulighet til å ta dette ansvaret.

ASSISTENT/SFO-ANSATTE

Assistenten kan være viktige støttespillere i gjennomføringen av Zippys venner og/eller Passport i klassen. I tillegg ser stadig flere skoler verdien av å lære opp voksne som møter elevene i fritids- og friminutts-sammenheng i felles metoder. Felles metoder og prinsipper for et godt psykososialt miljø gir forutsigbarhet både for voksne og barn.

VEDLEGG 2 - «SAMARBEID PÅ TVERS AV SKOLER»

SAMARBEID PÅ TVERS AV SKOLER

Det er jobbet med ulike måter å koordinere samarbeid mellom flere skoler der kommunen ikke lager en kommunal avtale. Der flere skoler inngår et samarbeid om veiledning og/eller opplæring bør følgende være på plass:

LEDERNETTVERK M/KOORDINATOR

Et ledernettverk som består av representanter fra ledelsen ved skolene. Ansvarsområder for ledernettverket;

- Felles føringer for økonomi, ressursbruk og diskutere behov ved skolene.
- Velge en som skal ha overordnet ansvar for å koordinere arbeidet ved å:
 - organisere nettverket
 - samarbeide med ressursgruppa
- Etablere en ressursgruppe på tvers av skolene.
- Jobbe for forankring kommunalt ved skolefaglig avdeling, læringsmiljøsentre, områdedirektør e.l.

NETTVERK FOR KONTAKTPERSONER PÅ SKOLENE

Hver skole har en til to program-kontaktpersoner som skal følge opp arbeidet på skolen (se s. 2–5). Skolene møtes med sin representant i minimum to årlige nettverkssamlinger for å utveksle erfaringer ved skolene.

TVERRFAGLIG RESSURSGRUPPE PÅ TVERS AV SKOLENE

Det nedsettes på tvers av skolene en tverrfaglig ressursgruppe med med fire til seks representanter fra helse, PPT- og/eller andre fra skole som sosiallærer/avdelingsleder/miljøterapeut med mer, samt lærer

Oppgaver som beskrevet under kommunal ressursgruppe;

- Veiledning for lærere på tvers av skolene
- Sertifiserings-workshop